

לאור החסידות

החיים
החדשים

חלק ה' - חרקים ופרוקי רגלים

הכרות עם בעלי החיים בעין יהודית-חסידית

במללה

לְכִי אֶל הַצֵּל,
נְמִלָּה...
?

תְּעוּדַת זְהוּת

שֵׁם: נְמִלַת קְצִיר
מְשפָּחָה: דו-מְתַנִּיּוֹת
הַמִּין שְׁבִיעֶרָה: נְמִלַת קְצִיר
תְּפוּצָה: כָּל הָעוֹלָם
תּוֹחֶלֶת חַיִּים: 4 שָׁנִים

אִז מִי אֲנִי בַעֲצָם?

מְכִירִים מִיִּשְׁהוּ שֶׁהוּא "חֲרוּץ כְּמוֹ נְמִלָּה"? הַנְּמִלָּה הַשְּׂקֵדָנִית הַיָּא סָמַל הַחֲרִיצוֹת בְּטָבַע.
הַהֲצִלָּחָה שֶׁל הַנְּמִלִּים מִיַּחְסֵת לְאַרְגוֹן הַחֲבֵרְתִי הַמְּפֹתָח שֶׁלָּהֶן, וְכֹן לִיכְלָתָן לְשָׁנוֹת אֶת
מְקוֹם הַמְּגוֹרִים שֶׁלָּהֶן, לְנַצֵּל מְשָׁאֵבִים מְסוּגִים שׁוֹנִים, וְלַהֲגִן עַל עֲצָמָן. חֲבֵרוֹת שֶׁל נְמִלִּים
מְתַאֲפְיָנוֹת בַּחֲלָקֵת עֲבוּדָה, תְּקַשְׁרֵת בֵּין פְּרָטִים, וִיכְלֵת לְפַתֵּר בְּעִוֹת מְרַכְּבוֹת.
גְּדֵלָן שֶׁל הַנְּמִלִּים נֶעַ בֵּין 0.75 ל־52 מִילִימֶטֶר. הַמִּינִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר הֵם שֶׁל פּוֹעֲלוֹת
שְׁשִׁיכוֹת לְנְמִלֵי הַגְּדוּד הַצִּידוֹת.
צְבָעֵי הַנְּמִלִּים מְשִׁתַּנִּים: רֶבֶן אֲדָמוֹת, חוֹמוֹת אוֹ שְׁחֵרוֹת, יֵשׁ גַּם כְּמָה מִינִים יָרֻקִים אוֹ
צְהָבִים, וְכְמָה מִינִים טְרוֹפִיִּים מְתַאֲפְיָנִים בְּבָרֵק הַדוּמָה לְמַתְּכָת.
אַחַד הַסּוּגִים הַבוֹלְטִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא נְמִלַת קְצִיר, שֶׁבְּאֶרֶץ מְצוּיִים כ־15 מִינִים וְתַת-
מִינִים שֶׁלָּה.
נְמִלַת קְצִיר שֶׁחָרָה, הַנְּקֵרָאֵת גַּם "נְמִלַת גְּנָה" הַיָּא מִיֵּן שֶׁל נְמִלָּה, מֵהַנְּפֹצִים בְּיוֹתֵר בִּישְׂרָאֵל.
יְדוּעָה בְּזִכּוֹת קִנְיָה הַגְּדוֹלִים וְהַמְּרֻשִּׁימִים, וּמְנַהֲגֵי אֲגִירַת הַמְּזוּן שֶׁלָּה.
נְמִלַת הַקְּצִיר הַשְּׁחָרָה חֲיָה בְּמוֹשְׁבוֹת גְּדוֹלוֹת, שִׁיכוֹלוֹת לְהַגִּיעַ לְעֵשְׂרוֹת אֲלָפֵי פְּרִיטִים!
נִתֵּן לְזֵהוּת אֶת קִנְיָה נְמִלַת הַקְּצִיר עַל פִּי גֶרֶן מְקַפֶּת פְּסִלֵת (אֲדָמָה, מוּץ) הַנְּמַצָּאֵת בְּפִתְחָה.
בְּמוֹשְׁבוֹת יֵשׁ אֶת הַ"מְלָכָה", הַ"פּוֹעֲלוֹת", וּבְמִינִים מְסִימִים גַּם הַ"חִילּוֹת".

רק באחדות ננצח!

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה

הַנְּמִלָּה מוֹפִיעָה בַּפְּסוּקִים בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי: "אַרְבָּעָה הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ וְהֵמָּה חֲכָמִים מִחֲכָמִים: הַנְּמִלִּים - עִם לֹא עֵז, וַיִּכְנֹנוּ בְּקִיץ לְחֻמָּם" (מִשְׁלֵי ל, כד-כה). אָנוּ לְמַדִּים גַּם מִסֵּר חֲנוּכֵי שְׂמֵעֵבֶר עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת בְּאַרְחַח חֵיִיהֶן שֶׁל הַנְּמִלִּים, בְּפֶרֶט לְאַנְשֵׁים עֲצֵלִים: "לֵךְ אֶל נְמִלָּה עֲצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וְחֻכָּם" (מִשְׁלֵי ו, ו).

הַחֻכָּם מִכָּל אָדָם מַצִּיעַ כִּי הָעֲצֵל יִתֵּן לְבוֹ לְהַתְּנַהֲלוֹת הַנְּמִלִּים, וּבְכֵךְ יִלְמַד מִמֶּנָּה שְׂתִי תְּכוּנֹת טוֹבוֹת:

1. "אֲשֶׁר אֵין לָהּ קֶצֶין שׁוֹטֵר וּמִשְׁל" (מִשְׁלֵי ו, ז) - מִשְׁמַעַת עֲצָמִית וְאַחֲרֵיוֹת אִישִׁית. בְּמוֹשְׁבוֹת הַנְּמִלִּים יִשְׁנֶה רַק נְמִלָּה אַחַת אוֹ יוֹתֵר שְׂמִגְדֶּרֶת כִּי "מְלָכָה", אֵךְ בְּפֶעַל הִיא אֵינָה עוֹסֶקֶת בְּנִהוּל, אֶלָּא מְדֵי יוֹם יוֹשֶׁבֶת בְּקֶן, אוֹכֶלֶת וּמְטִילָה בֵּיצִים. הַנְּמִלִּים הַפּוֹעֵלוֹת מְתַרְוֶצְצוֹת בְּחוּץ לְלֹא הַשְּׂגָחָה שֶׁל קֶצֶין, שׁוֹטֵר אוֹ מוֹשֵׁל, וּמְבִיאֹת אֶכָּל לְקֶן. מִכָּאֵן יִלְמַד הָעֲצֵל לְבַצֵּעַ מְלֹאכְתּוֹ גַּם כְּשֵׁאִישׁ אֵינּוּ מְשַׁגִּיחַ עֲלָיו.

2. "תִּכְיִן בְּקִיץ לְחֻמָּה אֲגֵרָה בְּקֶצֶיר מְאֻכָּלָה" (מִשְׁלֵי ו, ח) - תְּכַנּוֹן וְחֶסֶק. כָּל מוֹשְׁבָה אוֹגֶרֶת עֲרָמוֹת שֶׁל תְּבוּאָה בְּעוֹנַת הַקִּיץ, כְּדֵי לְסַפֵּק אֶכָּל בְּעוֹנַת הַחֶרֶף. מִכָּאֵן לּוֹמַד הָעֲצֵל לְחַשֵּׁב עַל הָעֵתִיד, וּלְהִכִּין מִרָאשׁ לְתַקוּפָה שֶׁל מַחְסוֹר.

חֻמָּשָׁה דְּבָרִים שֶׁ(אוֹלִי) לֹא יִדְעֶתֶם עָלָיו...

- 1 הַנְּמִלִּים חַיּוֹת בְּכָל הַיְּבָשׁוֹת פְּרֹט לְאַנְטָאָרְקִטִיקָה. קֵר לָהֶן שָׁם...
- 2 נְמִלַת הַקֶּצֶיר הַשְּׂחֹרָה פְּעִילָה בְּעֵקֶר בְּקִיץ. בְּחֶרֶף הִיא עוֹסֶקֶת בְּעֵקֶר בְּתַחֲזוּקַת הַקֶּן. גַּם חֶרֶף רָגִיל לֹא חֲבִיב עָלֶיהֶן...
- 3 קִנְיָה שֶׁל נְמִלַת הַקֶּצֶיר מְסַגְלִים לְהַגִּיעַ לְגֵדֶל עָצוּם, וּלְעֵמֶק שֶׁל עַד שְׁלוֹשָׁה מְטָרִים! עֵיר שֶׁל מְמַשׁ.
- 4 בְּיַמֵּינוּ יְדוּעִים יוֹתֵר מִ-14,000 מֵינֵי נְמִלִּים! הַגּוּוֹן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר נִמְצָא בְּאַזּוּרִים טְרוֹפִיִּים.
- 5 נְמִלָּה יְכוּלָה לְמַשֵּׁן מִשָּׂא הַכֶּבֶד פִּי 30 מְמַשְׁקֶלָה, וּלְהָרִים עַל גְּבֵה מְשֻׁקֶל הַגָּדוֹל פִּי 50 מְמַשְׁקֶל גוֹפָה! תַּחֲשׁבוּ מָה הֵייתֶם יְכוּלִים לְהָרִים עִם יְכֹלֶת כְּזוֹ...

חיות חסידי(ו)ת

בכתר שם טוב, מבאר הפעל שם טוב את דברי חז"ל איזהו חכם הלומד מכל אדם:

"הלומד מכל אדם, כי מכל אדם בין צדיק ובין רשע חס ושלום אפשר וצריכים ללמד. והראיה היא "מכל מלמדי השכלתי", כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולם הוא בשביל ללמד האדם, וכמו שכתוב: "מלפנו (=מלמדנו) מבהמות ארץ", אמר רבי יוחנן אלמלא נתנה תורה לישראל למדנו צניעות מחתול וגזל מנמלה... וההשגחה העליונה מזמנת לאדם ממה ללמד. וזהו החכם הלומד מכל אדם בסור מרע ועשה טוב".

מכל בעל חיים נתן ללמד, גם מהקטן ביותר!

ספורה של נמלה

חכמי הגמרא למדו תכונות טובות מהנמלים רק מהתבוננות בהן.

בתלמוד הבבלי ישנו תאור של נסוי שערה רבי שמעון בן חלפתא על מנת לבדוק האם אכן לנמלה "אין לה קצין שוטר ומושל". מה עשה רבי שמעון? גרם לנמלים לחשב בטעות כי ישנה נמלה אחת שרמתה אותן. הנמלים בתגובה מיד התנפלו והרגו אותה. מכאן הסיק רבי שמעון כי אין לנמלים מלך שכן אחרת היו מחכות לגזר הדין של המלך ולא "לוקחות את החק לידים".

אמוראים אחרים לא הסכימו עם המסקנה, וסברו כי יתכן שבדרך כלל יש מלך, אך באותו רגע זו הייתה תקופת ממשלת מעבר או שאולי המלך היה בתוך קבוצת הנמלים שהתנפלו על אותה נמלה 'רמאית', ונתן גזר דין על ידו.

משלי פרק ל פסוק כה:

הנמלים עם לא עז ויכינו בקיץ לחמם:

מָה חֲדָשׁ?
תְּפוּחַ בְּדָבָשׁ!

שֵׁם: דְּבוּרָה
מְשֻׁפָּחָה: דְּבוּרָאִים
הַמִּין שֶׁבְּעֵרְךָ: דְּבוּרַת הַדְּבֵשׁ
תְּפוּצָה: מֵרֶכֶז כְּדוּר הָאָרֶץ
תּוֹחֶלֶת חַיִּים: 60 יוֹם

אִז מִי אֲנִי בְּעֵצָם?

תִּפְתָּחוּ רְגַע אֶת הָאָרוֹן בְּמִטְבַּח, כֵּן, שֵׁם הַיֶּכֶן שֶׁנִּמְצָא הַדְּבֵשׁ...
מִי לֹא מְפִיר אֶת הַדְּבֵשׁ, מִמֶּנּוּ אֲנִי מְכִינִים עוֹגוֹת וְדִבְרֵי מְתִיקָה. בְּחֲדָשׁ תִּשְׁרֵי הוּא מְשֻׁמֵשׁ אוֹתָנוּ בְּמִיחָד לְטְבִילַת הַתְּפוּחַ וְהַחֲלָה. מִי מְכִין אֶת הַדְּבֵשׁ הַזֶּה?

דְּבוּרַת-הַדְּבֵשׁ הָאֵירוֹפִית, הִיא מִין שֶׁל דְּבוּרָה הַחִיָּה בְּתוֹךְ אֲרֻגוֹן חֲכָרְתִי מְשֻׁכָּלֵל. לְמִין דְּבוּרִים זֶה חֲשִׁיבוֹת חֲקֵלָאִית וְכִלְפָּלִית אֲדִירָה כְּמֵאֲבִיק הַחֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר עֲבוּר גְּדוּלִים חֲקֵלָאִים וְכֵן כְּיֶצְרֵן דְּבֵשׁ וּמִגֻּנּוֹן מוֹצְרֵי מְכוּרַת נוֹסְפִים.

גוּף הַדְּבוּרָה מְחֻלָּק לְשְׁלוֹשֵׁה חֲלָקִים: רֹאשׁ, חִזָּה וּבִטָּן. בְּרֹאשׁ יִשָּׁנֵם זוּג מְחוּשִׁים, עֵינַיִם וּפֶה עִם שְׁתֵּי לְסַתּוֹת, הַמְשַׁמְשׁוֹת לְמַצִּיצָה וְלִנְשִׁיכָה. אֶל הַחִזָּה מְחַבְּרִים שְׁנֵי זוּגוֹת כְּנָפִים וְשְׁלוֹשֵׁה זוּגוֹת רַגְלִים. הַדְּבוּרִים הַפוֹעֲלוֹת הֵן רַב הַדְּבוּרִים. בְּבִטָּן הַדְּבוּרָה הַפוֹעֲלֵת יֵשׁ בְּלוֹטוֹת דוּנָג וְהַדוּנָג הַמְּפָרֵשׁ מִמֶּנָּה נִקְרָשׁ עַל גּוּפָהּ שֶׁל הַדְּבוּרָה בְּצוּרָה שֶׁל קִשְׁקִשִׁים. עַל הַרְגָּלִים יֵשׁ לְדְבוּרָה שְׁעָרוֹת הַנְּקָרָאוֹת מְבַרְשֵׁת, וְהֵן מְשַׁמְשׁוֹת לְאִסּוּף אֲבָקַת הַפְּרָחִים. אֶת הָאֲבָקָה הַדְּבוּרָה נוֹשֵׂאת אֶל הַפְּרָחַת בְּכִיס מִיחָד הַנִּמְצָא בְּכִיסֵי הַרְגָּלִים הָאֲחוּרִיּוֹת שְׁלֵה, הַכִּיס נִקְרָא טְנָא.

דְּבוּרַת הַדְּבֵשׁ הִיא יְצוּר הַמְתַקֵּים בְּחֲכָרְתִיּוֹת מְלֵאָה בַּפְּנוֹרַת.

הַדְּבוּרִים בּוֹנוֹת כְּנוֹרַת הָעֲשׂוּיָה דוּנָג דְּבוּרִים וּבְנוּיָה מְאֻלְפֵי תְּאִים בְּצוּרַת מְשֻׁשָׁה. הַמְּבִנָה מְכֻנָּה גַם "חֲלַת דְּבֵשׁ", וְאוֹתוֹ בּוֹנוֹת הַדְּבוּרִים מִמְעַמַּד הַפוֹעֲלוֹת. הַדְּבוּרִים מְחֻלָּקוֹת אֶת הַתְּאִים לְתְּאִים הַמִּיחָדִים לְדְבֵשׁ וְלְתְּאִים לְהַטְלַת בִּיצִים וְגְדוּל הַזָּחָלִים. בְּטֹבַע מְשֻׁתְּכָנוֹת הַדְּבוּרִים בְּגוּזְעֵי עֲצִים, מִתַּחַת לְגַגּוֹת בְּתִים, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁבוּ מְצָאוּ מַחֲסֵה מְאִיתָנֵי הַטְּבַע וּמְבַעֲלֵי חַיִּים הַחוּמְדִים אֶת הַדְּבֵשׁ. בְּחֲלַת דְּבֵשׁ טְבַעִית הַתְּאִים הַמְשֻׁשִׁים הֵם בְּגִדְלִים שׁוֹנִים.

בְּהַצְלָחָה!

דְּבוּרָה

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה

הַדְּבֵשׁ, דְּבַשׁ הַדְּבוּרִים, מוּפִיעַ בְּכַמָּה וְכַמָּה מְנַהֲגִים יְהוּדִיִּים הַקְּשׁוּרִים לַחֲגִים.

בְּסַעוּדוֹת רֵאשׁ הַשָּׁנָה נוֹהֲגִים לְטַבֵּל אֶת פְּרוּסַת "הַמוֹצֵיא" בְּדְבֵשׁ מְתוּק לְסִימֵן טוֹב, וּבְלֵיל רֵאשׁ הַשָּׁנָה גַּם תַּפּוּחַ בְּדְבֵשׁ, וּמֵאֲחֵלִים "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתַּחַדְּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה". לְמְנַהֲגָנוּ מִמְּשִׁיכִים לְטַבֵּל אֶת הַחֵלֶה בְּדְבֵשׁ עַד לְסַעוּדַת הַוִּשְׁעָנָא רַבָּה.

בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ רַבְּנוּ הַזֵּקֵן מוֹבָא כִּי יֵשׁ נוֹהֲגִים בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה לְשִׁתּוֹת מִשְׁקָה הַעֲשׂוּי מִדְּבֵשׁ, עַל שֵׁם שְׁנֵאמַר בְּנֻחַמְיָה (ח), "לְכוּ... וּשְׁתוּ מִמְּתֻקִּים", וְהַמְדַבֵּר הוּא עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה כְּמוֹבָא בְּתַחֲלַת הַפְּרָשָׁה.

אַף בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת נוֹהֲגִים לְאָכַל מֵאֲכָלֵי דְבֵשׁ. הַטַּעַם לְכֵךְ הוּא, שֶׁכֵּן בְּמַגִּלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים נִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה לְדְבֵשׁ וּלְחֵלֶב, כְּפָתוּב: "דְּבֵשׁ וְחֵלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ". בְּיוֹם קְבֻלַּתָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה מְצִינִים אָנוּ זֹאת אִפּוֹא בְּאֲכִילַת הַדְּבָרִים, לָהֶם נִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה.

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שְׁ(אוֹלֵי) לֹא יִדְעוּתֶם עָלָי... !

- 1 מוֹשְׁבוֹת דְּבוּרֵי דְבֵשׁ מוֹנוֹת עֶשְׂרוֹת אֲלֵפֵי עַד מֵאוֹת אֲלֵפֵי פְּרָטִים.
- 2 בְּיִשְׂרָאֵל קִימּוֹת אֲכִלוּסִיּוֹת רְבוֹת מְאֹד שֶׁל דְּבוּרֵי דְבֵשׁ, כְּמַעַט כָּלן מְבִיטוֹת; כ־90,000 כְּנֹרוֹת תְּרַבּוּתִיּוֹת מְפִזְרוֹת בְּרַחְבֵי הַמְּדִינָה.
- 3 מְכִיּוֹן שֶׁדְּבוּרִים הֵן הַמְּאֲבִיק הַעֲקָרִי שֶׁל צְמַחֵי בַר רְבִים, הַצִּלְחָתָם שֶׁל הַפְּרָחִים מְשַׁפְּעַת מְפַעֲלִיּוֹת שֶׁל דְּבוּרַת הַדְּבֵשׁ כְּמוֹ גַם דְּבוּרִים אֲחֵרוֹת.
- 4 דְּבוּרַת הַדְּבֵשׁ הַפּוֹעֵלֶת מְשַׁתְּמֶשֶׁת בְּעֻקְצָא לְצָרְכֵי הַגָּנָה וְהַתְּקִפָּה.
- 5 תּוֹפְעוֹת אֲפֻשְׁרִיּוֹת בְּעֻקְבוֹת עֻקִּיצַת דְּבוּרָה: כָּאֵב, נְפִיחוֹת וְגֵרֵד בְּמִקּוֹם הַעֻקִּיצָה; תְּגוּבָה אֲלֻרְגִית בְּרֵמוֹת שׁוֹנוֹת הַמְּתַבְּטֵאת בְּחֵם, אָדָם בְּעוֹר אוֹ הוֹפְעַת בְּהָרוֹת אֲדָמוֹת, צְמַרְמָרֶת בְּעֻקְבוֹת הַחֵם, הַכְּבֻדַּת הַנְּשִׁימָה, עֲלָפוֹן. שְׁלֹא נִדְעוּ!

ספורו של דבש

כאשר הרבי הרש"ב מלויבאוויטש הי'ה בן שתים-עשרה, ערך סיום על כל ששת סדרי משנה. כשסיים, הסביר אביו, הרבי המהר"ש, את ענין ששת הסדרים בעבודת ה' הרוחנית, והתעכב על סיום המשנה המדבר על חלות דבש.

לאחר מכן אמר: "התורה אומרת 'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'". 'כל שאור' רומז לאדם שלעולם הוא 'חמוץ', בבקר ובצערב, בשבת, בחג ובימות החל. 'וכל דבש' רומז לאדם שהוא תמיד 'מתוק', בבקר ובצערב, בשבת, בחג ובימות החל. הוא 'מתוק' לעצמו ו'מתוק' לאחרים.

"אומרת התורה: 'לא תקטירו ממנו' - משתי הדרכים האלה אי-אפשר להביא קרבן לה'".

שופטים פרק יד פסוק ח:

וישב מימים
לקחתה ויסר
לראות את מפלת
האריה והנה עדת
דבורים בגוית
האריה ודבש:

חיות חסידי(ו)ת

בחסידות מבאר הפסוק "ארץ זבת חלב ודבש":

טבע הדבש הוא לשמר את הנשמר בתוכו שלא יתקלקל, שישאר בדיוק כמו לפני כן. ואם לא הדבש, המאכל יתקלקל, כי אז יפרדו ממנו חלקי הארבע יסודות שבכל דבר וירקב.

והסבה שהדבש משמר הוא כי טבע הדבש לכוץ כל דבר, ובגלל שהוא מכוץ נקמצים בו הד' יסודות ואינם מגיחים להפרד וליפלל כל אחד במקורו. ועוד, שפעלת הדבש היא שמהפך ממר למתוק, שהרי הוא מהפך את הדבר הנטמן בו לדבש. כי ברב הימים יהפך הדבר הנטמן עד שנעשה דבש ממש.

וזהי מעלתה של ארץ ישראל המשמרת את מה שבתוכה.

